

Den første bispevalgkamp i Haderslev Stift

Af Leif Arffmann

Haderslev Stifts tilblivelse efter Genforeningen i 1920 er beskrevet af Christian de Fine Licht i *Haderslev Stiftsbog* 1997.¹ Det fremgår heraf, at to forhold spillede en særlig rolle i valgkampen om at blive det nye stifts første biskop. Det ene forhold var det generelle, at der skulle besættes bispestillinger i både Ribe og Haderslev Stifter, mens det andet forhold var mere lokalt og sørgeligt, nemlig at ene af kandidaterne til bispeembedet i Haderslev, Stiftsprovst Jørgen Nissen, døde den 4. januar 1923. Den anden kandidat var professor Valdemar Ammundsen.

I bogen *Sorgens gave – Morten Christian Lindegaards livsvej fra tjenestedreng til biskop i Ribe*² gengiver Olav C. Lindegaard, hvorledes hans far, Morten Lindegaard, som sognepræst i et af de sogne, der skulle høre til Haderslev Stift, Hvejsel Sogn, forholder sig til bispevalgkampen. I sin dagbog skriver Morten Lindegaard den 18. november 1922: »Bispevalget. Indre Mission opstiller professor Ammundsen og grundtvigianerne provst Nissen. I menighedsrådet i Hvejsel blev vi enige om ikke at være stillere for Nissen for at have frie hænder, da vi egentlig regner Ammundsen for bedst kvalificeret til denne vanskelige bispestol.«³

Da der som anført også skulle vælges biskop i Ribe, var der af nogle stillet det forslag, at man kunne opstille de samme kandidater i begge stifter, og så ville det ud fra stemmetallene blive afgjort, hvem der skulle være biskop hvor. Dette forslag blev dog ikke taget alvorligt alle steder. I et brev fra provst Marius Nielsen, Aabenraa, til Morten Lindegaard den 14. december 1922 skriver Marius Nielsen: »Den i Bramming foreslåede ordning med samme kandidater begge steder vil sikkert møde store praktiske vanskeligheder. Nissen vil sikkert ikke

1 Christian de Fine Licht: »Haderslev Stift 1922-1997«, *Haderslev Stiftsbog* 1997, s. 9-40.

2 Olav C. Lindegaard: *Sorgens gave – Morten Christian Lindegaards livsvej fra tjenestedreng til biskop i Ribe*, Herning 2004.

3 Lindegaard 2004, s. 97.

under nogen omstændigheder til Ribe, og det samme gælder antagelig Ammundsen. Hans bryst kan næppe tåle livet på vestkysten.«⁴ Marius Nielsen antyder endvidere det forhold, at ministeren, Jacob Appel, i henhold til den nyligt vedtagne bispevalglov, kan udpege hvem han vil, dersom ingen har fået 2/3 af stemmerne. Det skønnes derfor at være uhensigtsmæssigt at give ministeren den mulighed.

Valgkampen i en lokal vinkel

Morten Lindegaards provst, Christian Henrik Christensen i Vejle, var imidlertid ganske foretagsom med henblik på at sikre Valdemar Ammundsens valg i Haderslev Stift. Christensen var kommet til Vejle-Hornstrup Pastorat som residerende kapellan i 1901, og ved Vejle Sogns deling i 1907 i Vor Frelzers Sogn og Skt. Nicolai Sogn blev han sognepræst i sidstnævnte og i 1911 tillige provst for Nørvang-Tørrild Herreders Østre Provsti.

I november 1922 skriver provst Christensen i en trykt skrivelse til menighedsrådsformændene, hvilket som oftest var sognepræsterne, i både sit eget provsti, Nørvang-Tørrild Herreders Østre Provsti, og bemærkelsesværdigt nok også i de øvrige provstier i hele det nye stift: »En Kreds af Lægmand og Præster fra det nye Haderslev Stift, der var samlede i Kolding den 14. ds. i Anledning af det kommende Bispevalg, enedes enstemmigt om at rette Henvendelse til Prof. *Ammundsen* om at lade sig opstille som Kandidat til Bispevalget i nævnte Stift«. Man mente nemlig i ham at have fundet en Mand med saa kendt og agtet et Navn, at han maatte kunne samle et Flertal af Stemmer. »Vil De være saa venlig, saa snart Menighedsraadsvalget har fundet Sted, at lade mig vide, hvem der valgt i [...] Menighedsraads-Kreds, og hvem af disse der kan tænkes at støtte professor Ammundsens Kandidatur.«⁵

På denne henvendelse svarede Morten Lindegaard efter at have vurderet, at de fleste i Hvejsel ville stemme på Nissen, blandt andet således: »Jeg personligt kan meget vel stemme paa Professorens men vil paa ingen Maade have mit Navn under en Henvendelse til Menighedsraadene til Fordel for Prof. Ammundsen. Jeg har afslaaet at undertegne Henvendelsen til Fordel for Provst Nissen. Jeg vil i samme Sag være aldeles neutral og er glad, hvem vi saa faar af de to til Biskop, da jeg tror, vi er vel tjent med begge.«⁶ Dette svarer også til Olav Lindega-

4 Lindegaard 2004, s. 98.

5 Rigsarkivet Viborg C-0038 A, Nørvang-Tørrild H., Østre Provsti 1909-1932, Kirkelige sager 1920-1923.

6 Rigsarkivet Viborg C-0038.

ards antagelse i *Sorgens gave*: »[...] og Morten har formentlig i denne Situation stemt på Ammundsen«. ⁷

Hvilket stift?

Provst Christensens rolle i denne sammenhæng var at være formand for det udvalg, han selv antyder blev nedsat ved et møde i Kolding den 14. november 1922. Henvendelsen er således udsendt en uges tid efter dette møde, og det varer ikke længe, før tilbagemeldingerne ankommer til Provst Christensen i Fredericiagade i Vejle. Det fremgår af de foreliggende svarbreve, at der ikke tegner sig noget flertal for Ammundsen. Flere gør gældende, at Ammundsen af mange betragtes direkte som Indre Missions kandidat, hvilket gør, at de, der til menighedsrådet ikke er valgt på en liste med tilknytning til Indre Mission, næppe vil støtte Ammundsen. ⁸ Det er derfor ikke mærkværdigt, at Ammundsen og Christensen flittigt skriver sammen i de følgende uger. Christensens breve synes ikke at være bevarede, mens Ammundsens breve til Christensen er tilgængelige. De er dog ikke at finde i Provst Christensens private arkiv på Vejle Stadsarkiv, men derimod sammen med Christensens i noter anførte korrespondance med menighedsrådene i Rigsarkivet Viborg, provstiarkivet for Nørvang-Tørrild Herreders Østre Provsti. ⁹

Ammundsen har åbenbart overvejet at stille op som biskpekandidat i Ribe. Denne overvejelse kommer til at spille en afgørende rolle i de følgende breve. Således skriver Ammundsen den 6. december 1922:

p.t. København 6. Dec 1922

Kære Provst Christensen!

Først maa jeg bringe Dem en hjærtelig Tak for den Tillid, De viser mig ved at ville være Formand for Udvalg, der arbejder for mit Valg til Biskop i Haderslev Stift. Jeg har ikke før skrevet til Dem,

⁷ Lindegaard 2004, s. 99.

⁸ Således for eksempel Grejs Menighedsråd ved sognepræst Juhl: »I Hovedsagen vil Afstemningen ved Bispevalget her i Pastoratet sikkert foregaa efter kirkelig Retning. Der er egentlig kun et Par Medlemmer, hvem jeg kunde tænke mig en svag Mulighed for, at de kunde bevæges til at give Professor Ammundsen sin Stemme. Det er Proprietær Karlsen, Højgaard og Gaardejer Sognefoged Carl Christensen Lindved. Amtsraads-medlem Søgaard ved jeg ikke noget sikkert om. Til Fordel for Prof. Ammundsen er der altsaa her kun 5 sikre Stemmer og der er i det højeste Mulighed for 7-8, efter et forsigtigt Skøn.« Rigsarkivet Viborg C-0038 A.

⁹ Rigsarkivet Viborg C-0038 A. Alle af Ammundsen citerede breve samt de øvrige breve i denne artikel er herfra.

da jeg helst holder mig passiv i den foreliggende Situation; men nu finder jeg rigtigst at redegøre for visse Forhold, som jeg allerede har omtalt til Pastor Hansen i Taulov.

Min Stilling er saaledes, at jeg gerne vedbliver ved Universitetet, hvor Arbejdet er en stor Glæde, og hvor jeg tillige har en Følelse af kun at have naaet saa lidt af det, der gerne skulde ydes. Skulde jeg blive Biskop, kunde det kun være i et Stift, hvor mit Forhold til den sønderjydske Sag og mine internationale Forbindelser maaske kunde være til nogen Hjælp, idet jeg ellers har saa mange Minusser, bl.a. det aldrig at have været præst; hvis jeg ikke var Præstesøn og havde mange nære Slægtninge som præster, turde jeg overhovedet ikke tænke derpaa.

Af de to Stifter med sønderjydske Omraade synes jeg atter at maatte vælge Haderslev, hvis derfra kom et Kald til mig; dels er det egentlig sønderjydske Stift, dels har jeg baade fra min Barndom og senere et nærmere Forhold til Vejle Amt end til Esbjerg – Ringkøbing – Egnen, som jeg kender meget lidt til.

Imidlertid har nogle Præster fra Tønder og Tørninglen Provstier sendt mig Henvendelser af omtrent følgende Indhold: »I den sydlige Del af Ribe Stift er vi mange, som helst vilde have Dem til Biskop; f. Eks Stiftsprovst Olesen er her ikke kendt og vilde maaske ikke passe; ja vi venter, at der i hele Stiftet maaske kunde samles 2/3 Stemmer om Dem. Vi forstaar godt, at De maa sætte Haderslev først. men skulde de i Haderslev Stift ikke faa Flertal eller skulde Ministeren foretrække Provst Nissen, selv om han kun havde et Mindretal, finder vi det meningsløst, om vi ikke skulde kunde komme til at stemme paa Dem; vi ønsker derfor et eller andet Arrangement, hvorved vi kunde vælge Dem, for det Tilfælde, De ikke skulde komme til Haderslev.«

Jeg har hertil svaret, at jeg i og for sig ogsaa kunde tænke mig Ribe, men maatte sætte Haderslev først; jeg anser et Arrangement, hvorved jeg opstillede i begge Stifter for meget vanskeligt; skulde et saadant træffes, maatte man forhandle med det Udvalg hvorfor De er Formand; thi jeg kunde ikke tiltræde nogen Ordning, som ikke havde Billigelse fra dem, der havde opstillet mig i Haderslev.

Hvis der altsaa kommer en Henvendelse, lægger jeg Sagen ganske i Deres og Udvalgets Haand. Maaske er en saadan Ordning ganske umulig. Jeg kan herovre meget lidt bedømme Udsigterne for Valget. Men iøvrigt er jeg glad over at være borte fra det hele og at kunne tage Udfaldet som noget, der beskikkes mig. I en Sag, der i den Grad drejer sig om ens egen Person, er man lykkelig, jo mere

Gud gennem Forholdene viser Vejen, jo mindre man selv behøver at gøre.

Venlig Hilsen
Deres hengivne
Valdemar Ammundsen
Fuglegaardsvej 30
Gentofte

Herover er Christensen nok blevet en smule ængstelig og griber pennen. Det er let at forestille sig, at han har følt sit arbejde spildt, dersom Ammundsen fortsat føler sig fristet af opstilling i Ribe. Uanset hvad han har skrevet, svarer Ammundsen følgende:

Gentofte 13. Dec 1922

Kære Provst Christensen
Hjertelig Tak for Deres Brev og for alt Deres Arbejde! Jeg forstaar saa godt Udvalgets Stilling til Muligheden Ribe. Jeg har altid selv betragtet det som mere end tvivlsomt, om der kunde træffes en Ordning, men syntes ikke, det var min Sag at sige det afgørende Nej. Jeg har nu skrevet til et Par præster i Ribe Stift, at man maa se helt bort fra min Kandidatur der.

Saa lægger vi atter Udfaldet i Guds Haand!
Venlig hilsen
Deres hengivne
Valdemar Ammundsen

Stat-kirkeforholdet

Imidlertid foregår der stadigvæk overvejelser vedrørende et eventuelt kandidatur i forhold til bispestolen i Ribe. Provst Christensen modtager nemlig følgende brev, hvori der udtrykkes ængstelse for statslig indblanding i kirkens anliggender:

Møgeltønder præstegd 16/12 22

Hr. provst Christensen!

Det er i Deres egenskab af formand for det udvalg, der har bedt prof. Ammundsen være kandidat til bispestillingen i Haderslev, at jeg tillader mig denne henvendelse.

Ved et møde i Esbjerg i forgårs angående Ribe kårede Indre Mission og centrum stiftsprovst Olesen til Deres kandidat, men sendte

derefter et 5 mands udvalg hen til et lignende udvalg fra grundtvigsk side til en forhandling. Jeg var med i dette sidste.

Vort ønske – meget udbredt hernede – var, at prof. A. og provst Nissen blev kandidater i begge stifter, og helst kun de to, idet vi følte os overbeviste om, at det var de to mænd, Sønderjylland bør have, og tillige, at det forsømte og forsinkede kirkeliv hernede har mere brug for en betydelig biskop end landet nordpå, hvorfor vi beder om, at der ved Dette bispevalg måtte blive taget særligt hensyn til Sønderjylland; at det kunde føles som et nyt stykke genforening, som en gave til folket hernede med netop disse to mænd. Forholdene er vanskelige hos os; der skal mand til styret, som har samlevethedens sikre instinkt for det rette, at vi ikke skal komme til at begå lignende fejltræk som i 50-erne.

Imidlertid overraskedes vi ved dette møde ved at få at vide, at prof. Ammundsen havde bundet sig til Haderslev alene. Vi forstod jo så vel ønsket fra udvalgets side: at knytte ham højest muligt til Dem, men vi kunde ikke lade være at bede de mænd af I.M., vi just forhandlede med, prøve at se sagen »sydfra« og gå ind på enesteopstillingen af de to mænd i begge stifter, for derefter sammen med os at bede Dem og Deres udvalg løse prof. A. fra det givne løfte.

Det lykkedes dog ikke; de fastholdt stiftsprovst Olesens kandidatur – en mand, vi må nære ængstelse for i denne stilling, slet ikke for hans kirkelige retnings skyld, men for hans naturel og temperament, der forekommer os at ligge for fjernt fra den tunge slesvigers og fra, hvad han er vant til hos en biskop, ligesom også fra hele den administrative side af gærringen. Dette være sagt uden mindste personlig uvilje, jeg har selv haft Olesen til min provst, og der var det bedste forhold mellem os.

Men trods dette afslag i Esbjerg kan vi alligevel ikke lade være at henvende os til Dem. Jeg skrev til prof. A. i går og beder nu også Dem overveje følgende:

Hvis A. fastholder sit nej til Ribe, er der mulighed for at Nissen ogsaa siger nej. I så fald opstilles fra grundtvigsk side den for lidt kendte, men ganske vist sønderjysk født provst Schultz-Lorentzen. Og så får Olesen så stort et stemmetal, at ministeren vanskelig kan forbigå ham. Men så vælger han Nissen til Haderslev, da han jo har forkærlighed for ham. Ved at fastholde Amm. løber de altså netop en fare for at miste ham. Nissen har udbedt sig betænkningstid til tirsdag, så det er altså let at mærke, han er i tvivl. Derpå tyder også hans tidligere svar til os: Hvis Amm. vil lade sig opstille i Ribe, vil jeg også nok. Hans tanke er som vor: fælles opstilling. Men selv

om han siger ja til os uden at få Amm. med, kunde det vel hænde, at han fik færre stemmer end Olesen, og at Appel, der jo ikke er stærkt stemt for den »unerede« prof., vilde give Nissen Haderslev, da denne jo helst vil blive der; og der er jo udsigt for ham til halvdelen af stemmerne. Der var da dette at sige til forsvar for denne ministerielle afgørelse: De har begge været konst. Biskopper. Og Appel er ret velvillig stemt overfor Olesen, holder jo også af kirkelig balance.

Personlig har jeg det sådan, at jeg stemmer lige så gerne på Amm som på Nissen, og mange grundtvigske folk vil sikkert – netop når talen er om sønderjyske stifter – have det på samme måde.

Men lad os dog gøre alt for at sikre Am' valg. Det sker ved, at de begge opstilles i begge stifter, for så får de så mange stemmer i alt, at Appel ikke kan foretrække Olesen for nogen af dem. Og – ikke sandt – det er de to, vi skal have?

Og det blev tillige sådan et smukt fredsvalg

Deres ærbødige

MA Jensen

Denne henvendelse har næppe behaget provst Christensen. Henvendelsen indeholder den ængstelse, der øjensynligt var til stede over for, hvad kirkeminister Jacob Appel kunne finde på. Ængstelsen, som også var antydnet af provst Marius Nielsen i det ovenfor anførte brev til M.C. Lindegaard, var udtalt i de ikke-grundtvigske kredse, idet der hér eksisterede en fornemmelse af, at Appel ville udnævne en grundtvigianer, dersom ingen kandidat fik over 2/3 af stemmerne. Provst Christensen var utvivlsomt i besiddelse af samme ængstelse, og han må have fornemmet, at hele situationen omkring Ammundsens kandidatur i Haderslev bliver ugennemskuelig, da han tillige to dage senere modtager følgende brev:

Jels Præstegaard 18.12.22

Hr. Provst Christensen, Vejle

I Anledning af det forestående Bispevalg i Haderslev og Ribe stifter har Pastor Nielsen, Skrydstrup pr. Vojens, (Medlem af Grundtvigianernes Udvalg for Ribe Stift) henvendt sig til mig (der er Medlem af Udvalget for Arbejdet for Prof. Ammundsen her i Haderslev Amt).

Han fremhævede, hvor gerne man så Ammundsen som Biskop i Ribe, hvor hans Valg måtte betragtes som sikkert, hvis han blev opstillet. Derimod måtte Provst Nissens Valg i Haderslev efter Oplysningerne fra Tolderlund-Hansen betragtes som sikret i Haderslev.

Om vi så turde påtage os det Ansvar at »hindre, at han kommer til Sønderjylland som Biskop i Ribe, hvor han kan vælges, ved at fastholde ham som Æmne i Haderslev, hvor han ikke kan vælges.«

Jeg har lovet at forebringe Spørgsmålet for Dem og gør det her-ved, men har samtidig svaret Pastor Nielsen, at mit Syn på det var, at vi ikke syntes, vi kunde falde Stiftsprovst Olesen i Ribe i Ryggen, hvad vi jo vilde gøre ved at slippe Prof. Amm. i Haderslev, og at jeg antog, at Grunden til, at A har svaret endeligt Nej til Ribe, var den, at han bl.a. ikke vilde gå i Vejen for Stiftsprovst Olesen.

Det er jo let gennemskueligt, når Grundtvigianerne nok vil have A. i Ribe, men ikke i Haderslev. På den anden Side har jeg jo lidt Samvittighedsnag, hvis A. virkelig nok vilde til Ribe, men er holdt tilbage ved et løfte til os, som han ikke vil gå fra. Men jeg ser ikke, at vi kan gøre noget i denne Sag. Dog har jeg forelagt den, for at jeg kan holde mit Løfte til Pastor Nielsen. Vil De være så elskværdig straks at svare Pastor Nielsen med et Par Ord? Skulde noget gøres, måtte det jo være et Fællesudvalgsmøde for begge Stifter.

Med venlig hilsen

Deres ærbødige

Kr. Jensen

Sognepræst, Jels

Her i de sønderjyske Provstier ser det godt ud for Prof. A., men det lader jo til at være galt i Vejle Amt.

Julefreden brydes af spekulationer

Christensen sætter sig straks i forbindelse med Ammundsen for at få sikkerhed for, at han fortsat vil lade sig opstille i Haderslev, og kort før Jul modtager han svar:

Gentofte 22. Dec. 1922

Kære Provst Christensen!

Tak for Deres Brev!

Da nu baade Olesen og Schultz-Lorentzen er opstillede, synes det jo, som om Tanken om mig til Ribe bortfalder. Men man kan ikke være vis paa, at den ikke dukker op igen. I saa Tilfælde maa jeg jo, da Udvalget nu stiller mig først, se at faa Klarhed over den rette Vej. Og derfor vil jeg være taknemmelig for alle Oplysninger om Stillingen i Haderslev Stift. Jeg forstaar ganske vist ikke, hvordan de 550 Stemmer for provst Nissen kommer frem. Men er det tæn-

keligt, at Tolderlund-Hansen og andre kan være saa letsindige at sige noget saadant uden sikkert Grundlag? Pastor Hansen i Taulov mente tidligere, det gik »godt« i Vejle Amt. Nu siges dette netop at være til den modsatte Side.

Naturligvis er jeg af mange Grunde interesseret i at vide, hvordan det staar. Mest dog, fordi det kan influere paa en Handling fra min Side, nemlig hvis Ribe dukker op igen. For saa vidt jeg har været for passiv, har jeg fuld Fred i at overgive alt til Guds Frelse, men hvis jeg selv skal afgøre noget, maa jeg se at faa saa god Underretning som muligt. Men maaske der intet sikkert kan siges.

Tak for al Deres Tillid og Arbejde! Gud give Dem og Deres en velsignet Julefest.

Deres hengivne
Valdemar Ammundsen

Dertil kommer følgende eftertænksomme tilføjelse fra Ammundsen:

Gentofte Lille Juleaften 1922

Kære Provst Christensen!

Da jeg skrev til Dem i Aftes var der en Ting, jeg ikke tænkte paa, men senere er bleven gjort Opmærksom paa. Nemlig, at der vist, for at der kan være fuld Klarhed over Situationen til alle Sider, var rigtigst, at det ogsaa blev meddelt det udvalg, der har opstillet Stiftsprovst Olesen, at De paa en Henvendelse fra grundtvigsk Side har svaret, at Haderslev Udvalget ikke vilde blande sig i Kandidat-spørgsmaalet i Ribe Stift, men mente nu at maatte stille mig frit overfor eventuelle Forhandlinger. Jeg vilde være glad, om De vilde give Udvalget denne Underretning.

Venlig Hilsen
Deres hengivne
Valdemar Ammundsen

Ammundsen fortsætter sine overvejelser i Julen, for 2. Juledag skriver han igen til Christensen:

Gentofte 2. Juledag 1922

Kære Provst Christensen!

I Tønder har man hørt om Deres Svar til Pastor Nielsen-Skrydstrup, men tillige, at det kom for sent til at hindre Schultz-Lorentsens Opstilling. Provst Christensen i Tønder har derefter paany spurgt mig,

om jeg vilde acceptere en Kandidatur i Ribe; Menighedsraadene i Tørninglen og Tønder Provstier samles 28 Dec i Skærbæk.

Jeg har svaret, at jeg ikke kunde sige Ja, 1) af Hensyn til Haderslev, hvor Udvalget vel har stillet mig frit, men ikke opgivet Haabet om at skaffe mig Flertal; 2) af Hensyn til Stiftsprovst Olesen, der er opstillet under den Forudsætning, at jeg var gaaet ud, og som vilde kunne beklage sig, om jeg optraadte og splittede Stemmerne.

Formodentlig bortfalder Sagen hermed, men for det Tilfælde, at den alligevel paa en underlig Maade skulde komme op igen, vilde jeg være glad ved snarest at høre Deres Skøn over Stillingen i Haderslev Stift, hvis Brev ikke allerede er under Vejs. Er der noget særlig vigtigt at sige, beder jeg Dem telegrafere det til mig.

Venlig hilsen. Glædeligt Nytaar!

Deres hengivne

Valdemar Ammundsen

Afslutningen

De mange spekulationer og taktiske overvejelser vedrørende muligheden for at skaffe sig et flertal fik dog et andet lys kastet ind over sig. Som ovenfor nævnt døde stiftsprovst Nissen i begyndelsen af januar 1923, og grundtvigianerne måtte opstille en anden kandidat. Denne kandidat blev provst C.C. Hjortkjær, Sommersted. Han var på det nærmeste udpeget af provst Nissen før dennes død, hvilket forekom flere at være noget besynderligt.¹⁰ De var åbenbart delte meninger om denne kandidat. I *Sorgens gave* gengives Morten Lindegaards betragtninger således: »De grundtvigske stillere var rådvilde. Morten deltog sammen med nogle af sognets menighedsrådsmedlemmer i et prøvevalgsmøde i Kolding den 10. januar, hvorom han berettede: 'Jeg foreslog provst Marius Nielsen, men der var mest stemning for provst Hjortkjær. Et dårligt møde. Man vedtog, hvis Nielsen sagde nej, at stemme blankt. Dette standpunkt forstår jeg slet ikke'.«¹¹

Dette gjorde utvivlsomt provst Christensens arbejde for at sikre Ammundsens flertal lettere. Ammundsen vandt bispevalget i januar 1923 med 655 stemmer mod Hjortkjærs 429. Selv om der ikke var tale om 2/3's flertal, blev Ammundsen alligevel udnævnt. Dette skete dog først efter, at man på et ministermøde havde besluttet, at nummer 1 skulle udnævnes, idet man dog havde drøftet, om der ikke hér skulle gøres en

¹⁰ Licht 1997, s. 15.

¹¹ Lindegaard 2004, s. 98.

undtagelse.¹² Så Jacob Appel havde åbenbart til det sidste kæmpet for en grundtvigianer som biskop i Haderslev Stift.

Selv om der ud fra de foreliggende breve er givet et indblik i Ammundsens overvejelser, lader han dog i det sidste foreliggende brev til provst Christensen forstå, at der kunne tilføjes en yderligere grund til, at Ribe i de sidste dage af 1922 ikke var uattraktivt.

Gentofte 9 Febr 1923

Kære Provst Christensen!

Rigtig Tak for Deres Lykønskning og for alt Deres foregaaende Arbejde. Ja som det er gaaet, synes man jo at se den Højstes Førelse, og det giver en stor indre Tryghed, trods alt det videre i fremtiden. Jeg er glad ved at vide, at mange gode Tanker og Bønner er gaaet forud og vil følge efter.

Tak for Deres Brev sidst i det gamle Aar! Naar vi en Gang ses, skal jeg forklare Dem, hvorfor jeg nogle Dage var tvivlraadig overfor Ribe. Men jeg kom til en ganske klar Afgørelse, og jo inden Provst Nissen døde.

Jeg ser med Tryghed hen til Samarbejdet med Dem, baade i det mere ydre og i det inderste.

Venlig hilsen

Deres hengivne

Valdemar Ammundsen

Hvad denne grund har været, kan vi kun besvare med gætterier.

12 Licht 1997, s. 15.